

Bijlage 4

Samenvatting van het rapport 'Back to school, thuiszitters in de GGZ Kinderen en Jeugd Rivierduinen', H & S consult/ DSP-groep, november 2009.

GGZ Kinderen en Jeugd Rivierduinen biedt hulp aan kinderen en jongeren van 0 tot 18 jaar en hun ouders bij ernstige psychische en psychiatrische klachten. Ongeveer 3000 zijn 'leerplichtig', zij moeten naar school. Maar de cliëntenraad heeft gemerkt dat er veel jeugdigen die in behandeling zijn, toch niet naar school gaan. De cliëntenraad heeft daarom een onderzoek laten doen om hier meer over te weten te komen. Dit onderzoek is uitgevoerd door onderzoekers van twee onderzoeksbureaus: H & S Consult en DSP-Groep. De cliëntenraad heeft hiervoor bij het Zorgkantoor financiële middelen aangevraagd en gekregen.

In het onderzoek worden de volgende vragen beantwoord:

- Hoeveel kinderen en jongeren die behandeld worden door GGZ Kinderen en Jeugd Rivierduinen zitten er al langere tijd thuis, terwijl ze op school zouden moeten zijn?
- Wat zijn daarvan de gevolgen?
- Wat kan er aan worden gedaan door de GGZ, de school en de overheid?

In dit onderzoek wordt onder 'thuiszitters' verstaan:

Jeugdigen die langdurig (4 weken of langer) niet of gedeeltelijk naar school gaan, al dan niet met ontheffing van de leerplicht. 'Ontheffing van de leerplicht betekent dat er toestemming is om niet naar school te gaan, bijvoorbeeld omdat de jongere psychische problemen heeft. In andere onderzoeken naar thuiszitten worden jeugdigen met een ontheffing niet als thuiszitters beschouwd, net als jeugdigen die maar gedeeltelijk naar school gaan. Dat deze jeugdigen hier ook als thuiszitters worden gezien, is omdat wordt onderzocht wat het voor jongeren betekent om niet of maar gedeeltelijk naar school te gaan. Of dat nu officieel wel of niet mag, is daarvoor van minder belang.

Het onderzoek bestaat uit twee onderdelen: gesprekken in groepen of met mensen alleen, en een vragenlijst op internet. De gesprekken zijn gehouden met vertegenwoordigers van de volgende groepen: jongeren, ambulante cliënten (1); jongeren, cliënten deeltijdbehandeling (6); ouders (1); behandelaars (5); onderwijs/leerplicht (8).

Doel van de gesprekken was er achter te komen wat thuiszitten betekent, bekeken vanuit de invalshoek van deze verschillende personen, en wat je eraan zou kunnen doen.

Met de gegevens uit de gesprekken is een digitale vragenlijst opgesteld. In totaal is er aan 2.715 cliënten die op school horen te zitten een brief gestuurd waarin werd gevraagd de vragenlijst in te vullen via internet. Een aantal jeugdigen heeft geen brief gehad: cliënten in de intakefase (dus jeugdigen die al wel naar de GGZ gaan, maar nog niet worden behandeld), en cliënten waarvan behandelaars hebben aangegeven dat deze door bijzondere omstandigheden beter geen brief konden krijgen.

Uiteindelijk waren er in totaal gegevens van 253 jeugdigen (140 jongens en 113 meisjes). Doordat er maar een kleine groep de vragenlijst heeft ingevuld, mag je niet zeggen dat de cijfers die eruit komen gelden voor alle cliënten. De cijfers zijn niet voor 100% betrouwbaar, maar voor 90%. Dit betekent dat als je het onderzoek opnieuw doet er 10% kans is dat er een andere uitkomst is.

Wat komt er uit het onderzoek?

Kinderen en jongeren die langere tijd niet of maar gedeeltelijk naar school gaan, raken achter met leren en gaan soms naar een school met een lager niveau. Vaak hebben ze nog maar weinig contact met leeftijdgenootjes. Ze hebben het gevoel er niet meer 'bij te horen'. Ook voor kinderen en jongeren met problemen is het van groot belang dat zij naar school gaan en daarmee werken aan een goede toekomst. Hoe eerder kan worden ingegrepen als het op school moeilijk gaat, hoe groter de kans is dat begeleiding effect heeft en problemen niet verergeren.

Cijfers over thuiszitten

Van de 253 jeugdigen hebben er 45 in de afgelopen twee jaar minimaal 4 weken volledig thuisgezeten (waarvan de helft zonder ontheffing, dus zonder toestemming van leerplicht). Daarbovenop hebben er 10 te maken met gedeeltelijk thuiszitten (40% zonder ontheffing).

In percentages:

In een behandelperiode van twee jaar is 22% thuiszitter, waarvan het grootste deel, namelijk 18% van het totaal, volledige thuiszitter. Op dit moment gaat 6% niet naar school en 7% gedeeltelijk naar school. Dit is veel hoger dan gemiddeld in Nederland: thuiszitten zonder ontheffing komt voor bij minder dan 1% van de leerplichtige jeugd. Niet bekend is hoe dit percentage zich verhoudt tot andere GGZ-instellingen, aangezien dit nog niet eerder is onderzocht.

Voor 75% van de thuiszitters in het onderzoek begonnen de problemen met school vóór of in de brugklas. Bij 62% ontstond het thuiszitten tijdens de behandeling. Het thuiszitten duurt meestal tussen 1 maand en een jaar, maar soms langer dan een jaar.

Opgegeven redenen voor niet meer naar school gaan

Er zijn veel verschillende redenen waarom jeugdigen helemaal niet naar school gaan. Deze hebben zowel te maken met school, hoe het met hun zelf gaat, de contacten met leeftijdgenootjes en soms ook met de behandeling. Onbegrip vanuit school voor de problemen van de jeugdigen is de meest genoemde reden voor volledig thuiszitten (bij bijna de helft van deze groep respondenten). Ook zit een kwart van de volledig thuiszitters thuis omdat ze op een wachtlijst staan voor een andere school. Ongemotiveerdheid voor school, nergens zin in hebben, angstig en bang zijn om naar school te gaan en niet uit bed kunnen komen, worden het meest genoemd bij de redenen die met hen zelf te maken hebben. Maar ook de relatie met klasgenoten en andere leerlingen speelt een belangrijke rol in het thuis komen te zitten. Voor enkele jeugdigen is school niet te combineren met de behandeling van de GGZ. Bij jeugdigen die gedeeltelijk niet naar school gaan is de meest genoemde reden dat hun problemen nog te groot zijn.

Wat betekent thuiszitten?

Jongeren die thuis zitten geven aan vaak de hele dag thuis te zitten zonder iets te doen (42%). Ook brengt een groot deel de hele dag door achter de computer of ligt een groot deel van de dag in bed. Daarnaast is er een klein aantal dat aangeeft op straat rond te hangen.

Wat kun je doen om thuiszitten te voorkomen/verminderen?

Jongeren die gewoon naar school gaan, hebben in iets minder dan de helft van de gevallen extra ondersteuning gekregen van school. Deze hulp van school is heel verschillend, wat ook te verwachten is omdat de hulp precies moet passen bij de jongere. Opvallend is dat er bij de thuiszitters in de helft van de gevallen geen specifieke acties zijn ondernomen door school. Bij hen was er zelfs bij 50 tot 75% geen contact of was het contact onbekend tussen school en de behandelaars van de GGZ.

Aanbevelingen

1. Registreer en houd centraal bij of kinderen en jongeren naar school gaan, zowel m.b.t. jeugdigen met als zonder ontheffing van de leerplicht.
2. Neem binnen de GGZ het onderwerp 'school' op in de GGZ cliëntthermometer.
3. Bij alle cliënten die leerplichtig zijn, moet 'weer terug gaan naar school' standaard een belangrijk doel zijn.
4. Bij elke cliënt die gedeeltelijk of geheel thuiszit, moet iemand worden benoemd die verantwoordelijk is om samen met andere betrokkenen een plan op te stellen om terug in te stromen in school of weer geheel deel te nemen aan het onderwijs: de schoolcoach. Deze schoolcoach is geen nieuwe hulpverlener, maar wordt gekozen uit de personen die al bij de hulp aan de cliënt zijn betrokken; het kan ook een ouder van de cliënt en/of deze zelf zijn.
5. Cliënten die weer instromen in school hebben begeleiding nodig bij het weer naar school gaan. Daarom zou het goed zijn daarover afspraken te maken. De schoolcoach moet dit met de andere betrokkenen regelen.
6. De school en leerplicht moeten een actieve rol spelen voor cliënten die thuiszitten.
7. Er moet meer contact komen tussen school en GGZ.
8. Leerplichtige cliënten die thuiszitten, hebben ook recht op onderwijs; voorkomen moet worden dat zij een leerachterstand oplopen.
9. Onderzoek de mogelijkheden tot het aanbieden van gespreksgroepen voor ouders van jeugdigen die thuis zitten, evenals gespreksgroepen voor de thuiszitters zelf.
10. Informeer zowel school, behandelaars en (ouders van) cliënten over het bestaan van de Onderwijsconsulenten en maak daar zo nodig gebruik van. Zij kunnen advies en begeleiding geven aan (ouders van) jeugdigen die langdurig niet naar school gaan.
11. Maak als GGZ gebruik van landelijke ontwikkelingen voor overbelaste jongeren, maar zo dat de jeugdigen erbij blijven horen en niet in allerlei aparte voorzieningen worden geplaatst. De komende jaren worden er gelden beschikbaar gesteld aan scholen en gemeenten om plusvoorzieningen (d.w.z. een speciaal aanbod op een school) te ontwikkelen, waarbij wordt samengewerkt met o.a. de GGZ. Dit biedt kansen in verband met de problematiek van het thuis zitten.